

I. М. Литвин,

завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

У зв'язку із військовою агресією з боку Російської федерацією та введенням воєнного стану в Україні, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 Міністерство освіти і науки України у доповнення до указу надали додаткові роз'яснення в листі від 06.03.2022 № 1/33-71-22 та рекомендації щодо організації освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами, які переїхали на тимчасове проживання до інших регіонів України.

В умовах воєнного стану важливо забезпечити продовження навчання осіб з особливими освітніми потребами (далі – осіб з ООП) за місцем їх тимчасового перебування, максимально можливе збереження кадрового потенціалу педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечували навчання дітей з ООП та функціонування інклюзивно-ресурсних центрів.

З метою максимального включення до освітнього процесу та продовження навчання осіб з особливими освітніми потребами, які вимушено переїхали на тимчасове проживання до інших регіонів України батькам рекомендовано звернутися до відділу освіти чи закладу освіти за місцем нового проживання осіб з ООП та у органи соціального захисту населення для виконання наступного алгоритму дій:

- взяття на облік внутрішньо переміщеної особи відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» інформувати батьків (інших законних представників) осіб з ООП, повнолітніх осіб з ООП про можливість продовження навчання у закладах освіти, в яких організовано освітній процес, та за їх заявою організувати очну та/або змішану очно-дистанційну та дистанційну форми навчання;

- інформувати про діючі ІРЦ, заклади освіти, де особам з особливими освітніми потребами може продовжити навчання;

- сприяти залученню осіб з ООП до освітнього процесу;

- за їх заявою організувати очну та/або змішану очно-дистанційну та дистанційну форми навчання для осіб з ООП;

- сприяти забезпеченню проведення (надання) додаткових психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) (індивідуальних та групових) особам з ООП, які тимчасово проживають на території громади, були зараховані на навчання або долучені до освітнього процесу в закладах освіти, відвідую ІРЦ у очній формі, очно-дистанційній, дистанційних формах.

Організація інклюзивного навчання, а саме, створення інклюзивного класу (групи), має наступний алгоритм дій:

- інклюзивний клас створюється на підставі заяви одного з батьків (інших законних представників) особи з ООП та висновку про комплексну психолого-

педагогічну оцінку розвитку дитини, що надається ІРЦ (далі - висновок);

- керівник закладу освіти утворює інклюзивний клас (групу) та організовує інклюзивне навчання з урахуванням рівня підтримки, рекомендованого ІРЦ (постанови Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти», від 10 квітня 2019 р. № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти»);

- за умови створення інклюзивного класу, під час дії військового стану, якщо його не було створено раніше, використовується довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» та висновку;

- у разі, якщо під час воєнного стану висновок, що надавався ІРЦ до введення воєнного стану було втрачено, батьки (інші законні представники) особи з ООП можуть отримати копію висновку на порталі АС «ІРЦ» (<https://ircenter.gov.ua/>) або у відповідному мобільному додатку. Якщо самотійно отримати копію висновку не можливо, батьки (інші законні представники) особи з ООП можуть звернутися до ІРЦ за місцем тимчасового проживання особи, отримати копію висновку за допомогою фахівців ІРЦ або провести первинну (повторну) комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

Щодо визначення рівня підтримки, батьки особи з ООП можуть звернутися до найближчого до місця тимчасового проживання ІРЦ, які під час проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи можуть визначити, так і у закладі освіти, щоб команда психолого-педагогічного супроводу (далі – Команда) на підставі діючих висновків, які надали батьки (інші законні представники) особи з ООП його визначили.

Інклюзивний клас (група) утворюється на період дії довідки про взяття на облік внутрішньо-переміщеної особи, або до моменту виїзду особи з ООП до іншого місця проживання.

Організовуючи освітній процес для осіб з ООП за дистанційною формою варто пам'ятати:

1. Педагогу потрібно організувати власне безпечне робоче місце. З батьками варто обговорити питання щодо безпечного місця для особи з ООП. Можливо, затишне місце біля вікна варто замінити на приміщення з двома стінами. Обговоріть з рідними та родинами учнів порядок дій у разі, якщо оголошено тривогу під час того, коли проводите урок.

2. Однією з важливих умов забезпечення якісного освітнього процесу та його корекційної складової є наявність швидкісного інтернет-зв'язку та сучасних гаджетів, як у педагогічних працівників, так і в здобувачів освіти. То ж на це питання потрібно звернути увагу.

3. Перед тим, як розпочати онлайн-навчання потрібно в обов'язковому порядку провести зустріч із батьками в он-лайн, пояснити правила проведення онлайн-уроку не лише дітям, а й їхнім батькам: як підняти руку та дати відповідь у чаті, як виконувати інтерактивні вправи, онлайн-тестування тощо.

4. Батькам, варто пояснити, що під час уроків (занять) вони виступатимуть у ролі асистента-учня (асистента-дитини) івкрай необхідно виходити разом із особами з ООП на щоденні онлайн-уроки. Адже дорослий може легше привернути увагу дитини до монітору, швидше налагодити технічні проблеми, які можуть виникнути раптово під час уроку (заняття). Крім того, з досвіду роботи ми помічаємо, що в присутності батьків діти є особливо старанними.

5. Результативною є така форма роботи як тісна співпраця вчителя, асистента-вчителя щодо надання щоденних консультацій батькам (асистентам-учня), з метою ефективного виконання різноманітних вправ, уміння аналізувати навчальний поступ своєї дитини. Одним словом, потрібно докласти всіх зусиль щодо налагодження партнерства і взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

6. Достатню увагу потрібно приділити підготовці до кожного уроку: ретельно відібрати мовленнєвий матеріал, переглянути та адаптувати за потреби модифікувати величезну кількість відео-продукції, розробити інтерактивні вправи, тестові завдання тощо.

7. Варто здійснювати зйомку власних відео-уроків з поясненням нових тем. Звичайно, накопичується досить багато матеріалу і постає питання, де його зберігати, як зручніше його розмістити та використовувати. У практиці роботи наших креативних педагогів – це створення власного блогу. Це дуже зручно: не перевантажується пам'ять гаджетів; матеріал знаходиться у цілодобовому вільному доступі, і всі учасники освітнього процесу можуть переглянути його у будь-який зручний для себе час. Крім того, це шанс для вдосконалення рівня власної цифрової компетентності самим педагогом. (До прикладу, посилання на блог вчительки початкових класів КЗО «Криворізька спеціальна школа «Сузір'я» ДОР» Оксани Романовської: <https://ksena76.blogspot.com/?m=1>)

8. При проведенні онлайн-уроків та онлайн-занять слід пам'ятати про вимоги санітарних нормативів і не перевантажувати осіб з ООП. Надавати перевагу навчальним предметам, інтегрованим курсам, які мають релевантний контент (тобто адекватність інформації, яку видають пошукові системи), що вкрай важливо для здобувачів освіти. Адаптувати/модифікувати програму з навчальних предметів, відібрати мовленнєвий матеріал, добираючи теми, цікаві й корисні дітям з огляду на їх вік (розвиток, словниковий запас) з урахуванням ситуації в Україні.

9. Важливо демонструвати учасникам освітнього процесу власний спокій та врівноваженість – це найбільш простий спосіб допомогти заспокоїтись іншій людині. Поведінка осіб з ООП та здатність засвоювати матеріал може змінитись. Стрес, в якому перебувають всі жителі України, а наші діти особливо вразливі, може впливати на увагу та пам'ять. Деякі з них можуть почати демонструвати поведінку, яка їм не властива. Поставитись до цього потрібно терпимо і не докоряти їм за це.

Особам з ООП потрібно дозволити говорити про свій страх, розгубленість, сум чи злість, а після цього спрямувати їхню увагу на маленькі радощі, перемоги, гарні новини. У кожному дні можна знайти щось позитивне, якщо це шукати. Завдання педагога допомогти учням та їх батькам також побачити це. Кожному педагогу варто пам'ятати, що для того, щоб надавати допомогу іншим, необхідно відновлювати власний ресурс та задовольнити свої базові потреби.

10. В умовах поділу уроку/заняття на синхронну та асинхронну частини навчальні матеріали потрібно

відповідно адаптувати. Подумати і визначити, над чим працювати під час онлайн-уроку/заняття, а яку частину матеріалу надати на самостійне опрацювання.

11. Не всі родини особливо під час воєнних дій мають можливість виходити на заняття у синхронному режимі, тому варто записувати власні відеоуроки з поясненням та закріпленням нових тем з декількох відеофрагментів тривалістю 5-7 хвилин.

12. Кожен педагог повинен добре знати стан особи з ООП, спільно з корекційним педагогом, батьками узгодити вимоги до дитини, організації та умов проведення онлайн-уроків/занять за можливостями родин (відстань, на якій повинен розташовуватись ПК, планшет, телефон, окрема кімната, робоче місце дитини тощо).

13. Пам'ятати, що ні в якому разі не можна говорити, повернувшись до учня спиною, прикривати обличчя руками, важливо, щоб учень бачив всі рухи та жести педагога: артикуляцію (губна помада може зробити губи виразнішими), міміку (вираз) обличчя, мову тіла, жести. Одяг завжди має бути охайним, краще всього, якщо це будуть гольфи темних кольорів або будь-якого іншого, але бажано однотонного.

14. Під час проведення онлайн-уроків/занять потрібно використовувати візуальний контент (презентації, анімації, опорні схеми, таблиці, таблиці, текст тощо).

15. Мовленнєвий матеріал повинен бути підібраний з урахуванням особливостей сприймання та закріплення понять та слів; менше складних слів і більш ілюстрацій та наочності.

16. Під час пояснення матеріалу використовувати загальноживані слова та висловлювання, доступні та зрозумілі для дитини.

За потреби повторювати і перефразувати їх або демонструвати особі з ООП, чого від неї вимагає. Час від часу переконуватися, що вона вас розуміє, запитуючи її про це. Якщо здобувач освіти не зрозумів і просить щось повторити, спробуйте перефразувати/адаптувати повідомлення, вживаючи короткі прості речення так, щоб дитина зрозуміла.

17. Якщо ви не зрозуміли відповідь учня, необхідно попросити його повторити ще раз чи написати те, що він хотів повідомити.

18. Надаючи будь-який текст, переконатися, чи всі слова в тексті зрозумілі. За можливості адаптувати/спростити текст. Вкрай важливо ініціювати мовленнєве спілкування особи з ООП. Не перебивайте її, надайте можливість висловити власну думку, не квапте, давайте достатньо часу для обміркування.

19. Потрібно постійно тримати на контролі виразність вимови дитини, домагатися правильної вимови дитиною слів, фраз. Не залишати поза увагою помилки у вимові дитини. Обов'язково потрібно проводити під час онлайн-уроків/занять фонетичну та кінетичну зарядку, «хвилинка релаксації», вправи для очей, руханки, тощо.

20. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти потрібно здійснювати вербально під час онлайн-уроків/занять, письмові роботи перевіряти за допомогою месенджерів та онлайн-платформ.

21. Потрібно узгодити з родинами, які виїхали за кордон, різницю у часових поясах, для того, щоб особа з ООП вчасно виходила на онлайн-уроки.

22. Розклад та початок онлайн-уроків оголошувати заздалегідь, щоб родини могли коректувати свої плани на день.

23. Попереджати, що потрібно підготувати на наступний урок (на завтра) - олівець, циркуль, пластилін, роздруковану таблицю множення тощо.

24. Пам'ятати, що одним з найважливіших факторів успішного навчання особи з ООП є правильна мотивація.